

TÖÖST ON EEMALDATUD JUURDEPÄÄSUPIIRANGUGA TEAVE

Rektori otsus: 03.05.2024 nr 6.1-17/1272-1

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Valerija Kovjatinets

**SANKTSIOONIDEST TULENEVATE KEELDUDE JA
PIIRANGUTE TOLLIKONTROLL POSTI TOLLIPUNKTI
NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja:

Albina Saar, MA

Tallinn 2024

SISEKAITSEAKADEEMIA LÕPUTÖÖ ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2024
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Sanktsioonidest tulenevate keeldude ja piirangute tollikontroll Posti tollipunkti näitel</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Customs Control of Prohibitions and Restrictions Resulting from Sanctions, Using the Example of the Post Office Customs Post Office</p> <p>Lühikokkuvõte: Lõputöö oli kirjutatud eesti keeles ning koosneb 52 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud 61 allikat, millele on tekstis viidatud.</p> <p>Lõputöö uurimisprobleem oli püstitatud küsimusena: Millised probleemid esinevad Posti tollipunkti tööprotsessis sanktsioonide rakendamisel? Lõputöö eesmärk oli selgitada välja postisaadetistes sanktsioonidega kaasnenud muutused tööprotsessis. Eesmärgi saavutamiseks oli püstitatud neli uurimisülesannet, mille lahendamiseks kasutati kvalitatiivset uurimismeetodit ja empiirilises osas poolstruktureeritud intervjuud.</p> <p>Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis on jaotatud alapeatükkideks. Lõputöö teoreetilises osas antakse ülevaade sanktsioonidest ning postisaadetiste tollikontrolli spetsiifikast. Teises peatükis antakse ülevaade kasutatud meetodikast ja analüüsitakse intervjuude tulemusi.</p> <p>Teoreetilisele osale ja uuringu tulemustele tuginedes tehakse neli ettepanekut, mis aitavad vähendada sanktsioonide rakendamisega seotud viivitusi ja suurendavad kogu protsessi tõhusust, luues seeläbi sujuvama ja efektiivsema töökorralduse Posti tollipunktis.</p>	
Võtmesõnad: sanktsioonid, keelud, piirangud, postisaadetised, tollikontroll	
Võõrkeelsed võtmesõnad: sanctions, prohibitions, restrictions, postal items, customs control	
Säilitamise koht: Sisekaitseakadeemia raamatukogu	
<p>Töö autor: Valeriya Kovjatinets</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Annan Sisekaitseakadeemiale tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Annan loa teose üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.</p> <p>Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/</p>	
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Albina Saar	Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/
Kolledži direktor: Kerly Randlane	Allkiri: /allkirjastatud digitaalselt/

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	5
1. SANKTSIOONID NING POSTISAADETISTE TOLLIKONTROLI SPETSIIFIKA	8
1.1. Sanktsioonide olemus	8
1.2. Sanktsioonide mõju ja rakendamise eesmärk	11
1.3. Posti tollikontrolli spetsiifika.....	12
1.4. Sanktsioonide rakendamine Eestis ning teistes riikides	16
2. EMPIIRILINE UURING.....	20
2.1. Uuringu meetodid, protsess ja valim	20
2.2. Intervjuude tulemuste analüüs	24
2.3. Uuringu tulemuste põhjal tehtud järeldused ja ettepanekud.....	34
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY	42
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	43
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	49
Lisa 1. Intervjuu küsimused tolliekspertidele	50
Lisa 2. Ekspertintervjuude põhjal koostatud koodipuu	52

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

EL – Euroopa Liit

e-MTA - Eesti Maksu- ja Tolliameti elektrooniline platvorm

GPS - Globaalne positsioneerimissüsteem

KAPO - Kaitsepolitseiamet

KORS - Korrakaitseeadus

MTA - Maksu- ja Tolliamet

RFID - Raadiosagedustuvastus (inglise keeles *Radio-Frequency Identification*)

RTLS - Reaalajas asukoha tuvastamise süsteem (inglise keeles *Real-Time Location System*)

SKP - Sisemajanduse koguprodukt

USA - Ameerika Ühendriigid (inglise keeles *United States of America*)

ÜRO – Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

ÜVJP - Euroopa Liidu ühine välis- ja julgeolekupoliitika

SISSEJUHATUS

Kui USA president, Woodrow Wilson avaldas 1919. aastal selgituse Senati välisuhete komiteele Versailles rahulepingu ja Rahvaste Liidu (ÜRO) pakti kohta, kirjeldas ta sanktsioone kui “midagi kohutavamad kui sõda” (Wilson, 1923, p. 67). Just esimest maailmasõda peetakse modernsete sanktsioonide algusajaks ning alates sellest on kasutanud pea kõik riiklikud organisatsioonid ühe poliitilise instrumendina erinevaid sanktsiooni vorme, mis ajas muutuvad ja arenevad (Morgan, *et al.*, 2023, p. 6).

Kui 2014. aastal, mil keegi ei pidanud võimalikuks kahe arenenud riigi sõjalist konflikti, annekteeris Venemaa Föderatsioon Ukrainas mitu suurt ala, kehtestasid paljud riigid, eesotsas Euroopa Liidu liikmesriigid, rea sanktsioone konflikti vaigistamiseks, lootes anda poliitiline noot ja samas ka majanduslik mõjutus suurriigile. 24. veebruaril 2022 aga selgus, et algsetest sanktsioonidest ei olnud kasu. Pärast täieulatusliku sõja algust on ainuüksi Euroopa Liit kehtestanud mitu sanktsioonide paketti, mis hõlmab nii finantsinstrumentide piiramist kui ka erinevate kaupade eksporti Venemaale. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2023a) Just viimane on pannud koormuse sanktsioonid kehtestanud riikide tolliametitele, kes peavad jälgima, et sanktsioneeritud tooted ei jõuaks agressorriiki.

Lõputöö on **aktuaalne**, kuna pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse ning Euroopa Liidu rangete sanktsioonide kehtestamist Venemaa vastu, on Maksu- ja Tolliameti 2023. aasta arengukava keskendunud sanktsioonide rakendamisele (Maksu- ja Tolliamet, 2023a, lk 15). Tuginedes rahvusvahelise sanktsiooni seaduse § 3 lg-tele 1 ja 3, rahvusvaheliste sanktsioonidega üritatakse tagada rahvusvahelist julgeolekut, kas täiesti keelates või piirates rahvusvahelist kaubandust (Rahvusvahelise sanktsiooni seadus, 2019). See omakorda mõjutab otseselt tolli töökorraldust ning postisaadetiste liikumist. Kuna sanktsioonide kehtestamisega on Maksu- ja Tolliamet muutnud tolli kontrollinõuded rangemaks, siis tavapärased tollikontrollid nõuavad rohkem aega (Maksu- ja Tolliamet, 2023b). Sellist muutust on maininud ka Äripäeva raadio hommikuprogrammis Maksu- ja tolliameti tolliformaalsuste valdkonnajuht Külli Kurvits (Rohelaan, 2022).

Lõputöö **uudsus** tuleneb asjaolust, et töö fookus keskendub konkreetsele teemale - sanktsioonidest tulenevate piirangute ja keeldude tollikontrollile - mis võib olla seni vähe uuritud või puudub sel teemal põhjalik analüüs. Töös tuuakse esile oluline valdkond, millel võib olla mõju nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil. Välisriikide uuringuid antud teema kohta ei ole leitud, mis viitab sellele, et tegemist võib olla uurimisvaldkonnaga, millele pole seni pööratud piisavalt tähelepanu.

See tõstab esile lõputöö potentsiaalset panust teadmiste laiendamisel selles valdkonnas. Varem on Sisekaitseakadeemias kirjutatud lõputöid teemadel “Sanktsioonide mõju puidutööstusele Eestis” (Parts, 2023), “Majandussanktsioonide rakendamisel tekkinud probleemid ja võimalikud lahendused Narva maantee tollipunkti näitel” (Talalajeva, 2023) ning “Venemaa kaubandusliku piirangu mõju Euroopa Liidu väliskaubandusele” (Iljin, 2018). Eelnimetatud lõputöodes uuriti sanktsioonide mõju puidutööstusele, Narva tollipunkti teostatavatele tolliformaalsustele ning Euroopa Liidu kaubavoogudele. See lõputöö aga keskendub Posti tollipunkti postisaadetiste tollikontrolli protsessile Venemaa vastu kehtestatud sanktsioonide kontekstis. Lõputöö fookus on kitsendatud vaid ühe asutuse tasandile - Maksu- ja Tolliametile ning ühe konkreetse üksuse tasandile - Posti tollipunktile.

Lõputöö **uurimisprobleem** on järgmine: Millised probleemid esinevad Posti tollipunkti tööprotsessis sanktsioonide rakendamisel? Lähtudes uurimisprobleemist püstitati järgmised **uurimisküsimused**:

1. Kuidas mõjutavad sanktsioonid Posti tollipunkti tööprotsessi ning millised on nende mõju peamised aspektid?
2. Kuidas on Posti tollipunkt kohanenud sanktsioonidega ning millised on olnud nende kohanemisstrateegiad?
3. Millised on peamised väljakutsed või takistused, millega postisaadetiste tollikontrolli protsess pärast Venemaa-vastaste sanktsioonide rakendamist silmitsi seisab?
4. Milliseid meetmeid võiks rakendada probleemide lahendamiseks või ennetamiseks postisaadetiste tollikontrolli protsessis pärast Venemaa-vastaste sanktsioonide rakendamist?

Lõputöö **eesmärk** on selgitada välja postisaadetistes sanktsioonidega kaasnenud muutused tööprotsessis. Lõputöö eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised **uurimisülesanded**:

1. Anda ülevaade sanktsioonidest ning postisaadetiste tollikontrolli spetsiifikast tuginedes erinevatele teadusallikatele ja analüüsida nende mõju tollikontrolli protsessile.
2. Analüüsida sanktsioneeritud kaupade tuvastamist Posti tollipunkti postisaadetiste tollikontrolli näitel.
3. Analüüsida intervjuude abil Posti tollipunkti tollikontrolli protsessi enne ja pärast viimaste aastate sanktsiooni pakettide kehtestamist.

4. Analüüsida võimalike probleeme ja nende lahendusi sanktsioneeritud kauba avastamise efektiivsemaks muutmisel ning teha ettepanekud.

Lõputöö eesmärgi saavutamiseks viiakse läbi kvalitatiivne empiiriline uuring. Kvalitatiivse uurimismeetodi puhul kogutakse andmeid praktilisel moel. Kvalitatiivse uurimisviisi käigus kasutatakse intervjuud, vaatlust või muud viisi materjali tõlgendamiseks. (Õunapuu, 2014, lk 53) Kvalitatiivne uurimismeetod on paindlikum ning võimaldab kasutada nii struktureeritud kui ka poolstruktureeritud intervjuud andmete kogumiseks (Surawy-Stepney, *et al.*, 2023, p. 96), mille abil on võimalik koguda põhjalike andmeid, et jõuda töö eesmärgini.

Andmekogumismeetodina kasutatakse intervjuud, kuna see annab intervjuu subjektile võimaluse avaramalt arutleda uuritava teema üle ja võimaldab uurijal esitada täpsustavaid küsimusi (Elhami & Khoshnevisan, 2022, p. 3). Seega lõputöö raames kavatakse kokku leppida intervjuud Posti tollipunkti tolliinspektoritega, et uurida kitsaskohti ja protsessi enne ning peale sanktsioonide rakendamise, mida on töötajad täheldanud ning ka üldist postisaadetiste tollikontrolli protsessi.

Lõputöö teema uurimise **tähtsus** seisneb selles, et see uuring pakub väärtuslikku panust teadmistesse tollikontrolli valdkonnas, eriti postisaadetiste puhul, ning võib olla abiks tolli- ja kaubanduspoliitika kujundamisel.

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis jagunevad alapeatükkideks. Teoreetilises osas antakse ülevaade sanktsioonidest ning postisaadetiste tollikontrolli spetsiifikast. Lõputöö teises peatükis ehk empiirilises osas kirjeldatakse uuringu läbiviimiseks valitud uurimismeetodit, protsessi ja valimit ning analüüsitakse intervjuude tulemusi. Saadud intervjuude tulemuste põhjal tehakse järeldusi ning ettepanekuid.

1. SANKTSIOONID NING POSTISAADETISTE TOLLIKONTROLI SPETSIIFIKA

Teoreetilise osa esimeses alapeatükis antakse ülevaade sanktsioonide olemusest. Teine alapeatükk selgitab sanktsioonide rakendamise eesmärki. Kolmas alapeatükk keskendub postisaadetiste tollikontrolli spetsiifikale ning viimane alapeatükk on pühendatud sanktsioonide rakendamisele erinevates riikides.

1.1. Sanktsioonide olemus

Sanktsioon tuleneb ladinakeelsest sõnast „*sanctio*“. See tähendab seadust, mis täpsustab karistusi rikkumiste eest. Kuna igal seadusel peab olema heakskiit seadusandliku organi poolt, kehtib sama põhimõtte ka sanktsioonide suhtes. Sanktsioone kohaldatakse rahvusvahelises õiguses teatud riigi suhtes, mis ei täida rahvusvahelisi õigusnorme ega enda kohustusi. (Kazantsev, 2022, p. 3) Sanktsioonid on üks populaarsemaid välispoliitilisi vahendeid vägivaldsete konfliktide, inimõiguste rikkumiste ja autoritaarse valitsemise lahendamiseks kogu maailmas (Attia & Grauvogel, 2023, p. 709).

Sanktsioonid on meetmed, mida Euroopa Liit kasutab oma ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) raames (Euroopa Liidu Nõukogu, 2023b). Sanktsioonidega seotud otsused tehakse Euroopa Liidu Nõukogus, võttes arvesse liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja ettepanekuid. Pärast arutelu asjakohastes nõukogu töörühmades, saavutatakse konsensus. (Euroopa Liidu Nõukogu, 2023c)

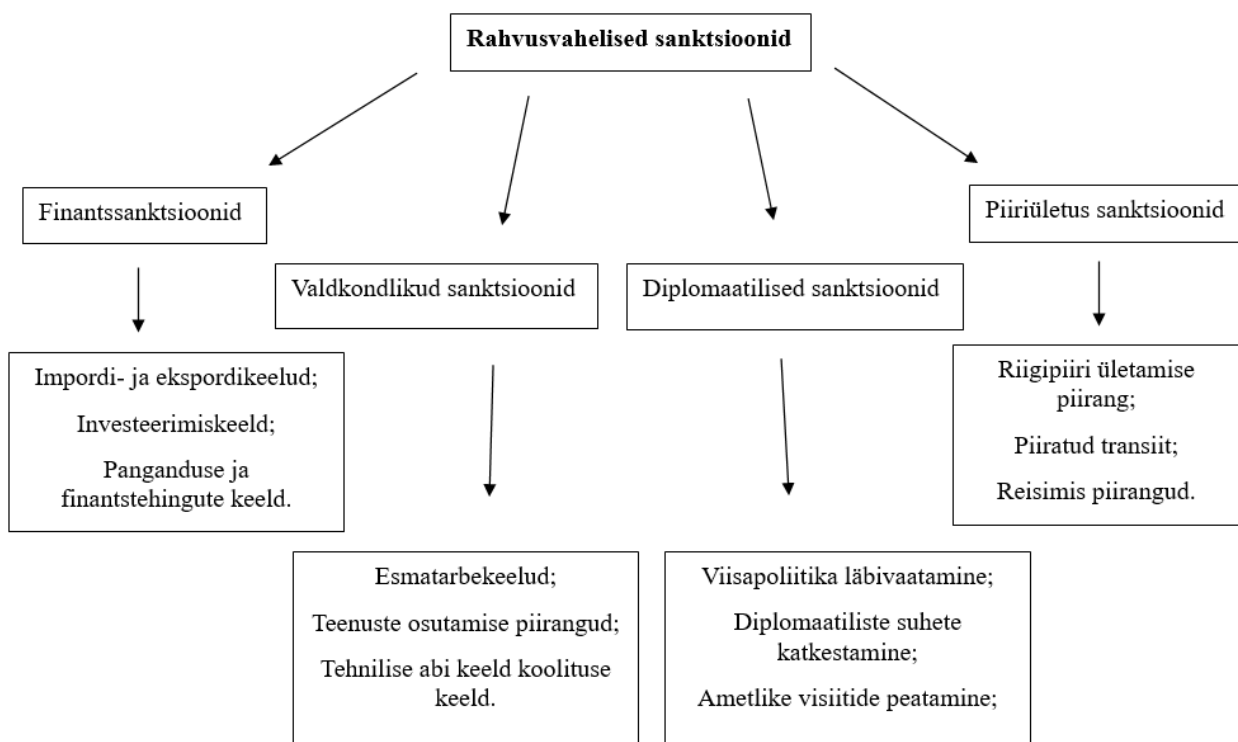
Sanktsioonid võivad esineda mitmel erineval kujul. Nende hulka kuuluvad näiteks järgmised meetmed: tariifid, ekspordikontroll, embargo, impordi- või reisikeeld, varade külmutamine, abi kärpimine või blokaadid. (Morgan, *et al.*, 2014, p. 543) Oluline on märkida, et sanktsioonid võivad olla ühe- ja mitmepoolsed ning olla suunatud üksikisikutele, organisatsioonidele või valitsevatele režiimidele (Hall & Seyfi, 2021, p. 354). Mitmepoolsed majandussanktsioonid avaldavad sihtriigile suuremat mõju kaubandustingimustele kui ühepoolsed sanktsioonid. Mitmepoolsed sanktsioonid on sageli vähem tõhusad poliitiliste tulemuste saavutamisel. Ühepoolsed sanktsioonid, mille kehtestab sihtmärgiga tihedalt seotud riik, on aga sageli tõhusad nende kavandatud poliitiliste eesmärkide saavutamisel. (Kaempfer & Lowenberg, 1999, p. 37)

Rahvusvaheliste sanktsioonide hulka kuulub mitmeid erinevaid meetmeid, mis on liigitatavad nelja põhilisse kategooriasse vastavalt nende eesmärkidele ja rakendusviisidele (Seyfi & Hall, 2020, pp. 755-756) (vt joonis 1, lk 10):

1. **Finantssanktsioonid** moodustavad ühe olulise sanktsioonitüübi, hõlmates mitmeid meetmeid, mille eesmärk on mõjutada sihtriigi majandust ja rahandust. Selle kategooria hulka kuuluvad nii impordi- ja ekspordikeelud kui ka investeerimise piirangud ning panganduse ja finantstehingutega seotud meetmed. Need sanktsioonid on suunatud majanduslike suhete katkestamisele või piiramisele sihtriigiga, eesmärgiga avaldada survet ja saavutada soovitud muutused;
2. **Valdkondlikud sanktsioonid** on suunatud teatud majandussektoritele ja teenustele, mille kaudu avaldatakse survet sihtriigi valitsusele. Nende hulka kuuluvad esmatarbekaupade keelud, teatud teenuste osutamise piirangud ning tehnilise abi ja koolituse keelud. Selle kategooria sanktsioonid võivad mõjutada elanikkonna igapäevaelu ning piirata valitsuse võimalusi saada teatud ressursse ja teenuseid;
3. **Diplomaatilised sanktsioonid** hõlmavad meetmeid, mis mõjutavad riikidevahelisi suhteid ja diplomaatilist tegevust. Siia alla kuuluvad viisapoliitika läbivaatamine, diplomaatiliste suhete katkestamine, ametlike visiitide peatamine ning kolmandate riikidega seotud piirangud. Nende meetmete eesmärk on isoleerida sihtriik rahvusvaheliselt ja vähendada selle osalemist rahvusvahelises diplomaatias;
4. **Piiriületus sanktsioonid** seavad piirangud riigipiiri ületamisele, transiidile ja reisimisele. Need võivad hõlmata reisikeelu, piiratud transiiti või muid meetmeid, mis mõjutavad sihtriigi kodanike ja kaupade liikumist piiride ületamisel. Sellised piirangud võivad olla suunatud nii üksikisikutele kui ka kaupadele, sõltuvalt konkreetsetest poliitilistest eesmärkidest.

Kõik eespool nimetatud sanktsioonide liigid kuuluvad rahvusvaheliste sanktsioonide hulka, mis omakorda võivad hõlmata nii majanduslikke kui ka mittemajanduslikke sanktsioone (Ezzati, 2016, p. 459). Majandussanktsioonide hulka kuuluvad nii kaubandus- kui ka finantssanktsioonid. Mittemajanduslikke sanktsioonide alla lähevad aga sellised meetmed nagu koostöö peatamine või reisipiirangud. (Rahapesu Andmebüroo, 2023) (vt joonis 1)

Allpool on esitatud selge ülevaade rahvusvaheliste sanktsioonide liigitusest.

Joonis 1. Rahvusvaheliste sanktsioonide liigitamine (Seyfi & Hall, 2020, pp. 755-756; autori koostatud)

Alates 1990. aastatest on riikide või riikidevaheliste organisatsioonide, nagu ÜRO, kehtestatud sanktsioonide arv märkimisväärselt suurenenud (Felbermayr, *et al.*, p. 2). Tavapäraselt kehtestavad rahvusvahelisi sanktsioone mitmed erinevad organisatsioonid, sealhulgas ka riigid. Nende hulka kuuluvad näiteks EL ja ÜRO Julgeolekunõukogu. Kuid lisaks ÜRO-le ja EL-ile võivad osaleda sanktsioonide kehtestamises ka teised rahvusvahelised organisatsioonid, kellel võib olla roll ja mõju rahvusvahelistes suhetes. (Põdramägi, 2016)

Kokkuvõttes on sanktsioonid laialdaselt kasutatavad välispoliitilised vahendid konfliktide, inimõiguste rikkumiste ja autoritaarse valitsemise lahendamiseks maailmas. Euroopa Liit kasutab seda meetodit oma ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames, rakendades neid nõukogus pärast konsensust. Sanktsioonid võivad võtta erinevaid vorme, nagu tariifid, embargo, reisikeeld ja finantssanktsioonid, ning need võivad olla ühe- või mitmepoolsed, suunatud üksikisikutele, organisatsioonidele või valitsevatele režiimidele. Rahvusvahelised sanktsioonid hõlmavad finants, valdkondlikke, diplomaatilisi ja piiriüleseid meetmeid, mõjutades majandust, sektoreid,

diplomaatiat ja piiriületust. Erinevad sanktsioonitüübid, nagu finantssanktsioonid, valdkondlikud sanktsioonid, diplomaatilised sanktsioonid ja piiriületuse sanktsioonid, liigitatakse vastavalt nende eesmärkidele ja rakendusviisidele. Kõik need liigid kuuluvad rahvusvaheliste sanktsioonide hulka, mis võivad hõlmata nii majanduslikke kui ka mittemajanduslikke meetmeid.

1.2. Sanktsioonide mõju ja rakendamise eesmärk

Sanktsioone kasutatakse mõjutusvahendi või relvana erinevates valdkondades. Need leiavad aset näiteks majanduses, poliitikas, sõjas, diplomaatias ja muudes ühiskondlikes valdkondades (Kazantsev, 2022, p. 3). Sanktsioone rakendatakse enamasti, et veenda valitsust lõpetama süstemaatilist inimõiguste kuritarvitamist, viima sisse demokraatlikke muudatusi või muutma valitsuse poliitikat, mis ohustab rahvusvahelist stabiilsust (Nwador, *et al.*, 2013, p. 545). Need meetmed põhjustavad enamjaolt laiaulatuslike tagajärgi sihtriigi tsiviilelanikkonnale, mille tõttu langeb elanikkonna elukvaliteet ning suureneb märgatavalt sotsiaalne ebavõrdsus. Sanktsioonide rakendamine toob kaasa tööpuuduse ja vaesuse suurenemise, põllumajandustoodete ekspordi vähenemise ning ka impordihindade tõusu. (Manushin, 2022, p. 353; Meissner & Mello, 2022, p. 244)

Emeriitprofessor Margaret P. Doxey raamatus “*International sanctions in contemporary perspective*” on kirjeldatud sanktsioone kui karistusi, mis on määratud või rakendatud, kuna sanktsioneeritav ei järgi rahvusvahelisi standardeid või rahvusvahelisi kohustusi (Doxey, 1996, p. 9).

Sanktsioonidel võib olla lai mõjuulatus, mis ei piirdu vaid konkreetsete üksustega. See tähendab, et sanktsioonid võivad keelata või oluliselt piirata äritegevust ning takistada kaubandustegevust ja ekspordi teatud riikidesse. Lisaks sellele tuleb silmas pidada, et sanktsioonid võivad olla suunatud teatud isikutele, kellel on seosed terroristliku tegevuse või inimõiguste rikkumisega. Teisisõnu, kui osapooled ei järgi kohaldatavaid meetmeid, määratakse neile kriminaalkaristusi (näiteks vangistus või vara konfiskeerimine). Kuna sanktsioonide rakendamine on delikaatne teema, tihedalt seotud riigi suveräänsusega, siis liikmesriigid kohaldavad sanktsioone ebaühtlaselt vastavalt oma strateegilistele poliitilistele eesmärkidele. Sellega kaasnevad omakorda erinevad tagajärjed mõjutatud isikutele, ulatudes halduskaristustest ja maine kahjustamisest kuni kriminaalvastutuseeni, sõltuvalt sanktsiooni kehtestanud riigist. (Zelyova, 2021, pp. 162-163) Sellest lähtuvalt on sanktsioonidel olemas mitmeid erinevaid eesmärke, mis on suunatud majanduslikele, poliitilistele ning julgeolekualastele eesmärkidele (Caetano, *et al.*, p. 1):

- **Inimõiguste ja demokraatia edendamine:** eesmärk võib olla sundida riiki austama inimõigusi ja edendama demokraatlikke väärtusi. Need võivad hõlmata meetmeid, mis survestavad valitsust lõpetama inimõiguste rikkumisi ja soodustama avatud poliitilist süsteemi;
- **Terrorismi ja tuumarelvade leviku vastu võitlemine:** sanktsioonid võivad olla suunatud riikidele või rühmitustele, kes on seotud terrorismi või tuumarelvade levikuga. Eesmärk võib olla takistada ohtliku tegevuse jätkumist ja säilitada rahvusvaheline julgeolek;
- **Sõjaliste konfliktide lahendamise kiirendamine:** eesmärk võib olla mõjutada riike kiirendama sõjaliste konfliktide lahendamist, soodustades rahumeelseid läbirääkimisi ja diplomaatilisi lahendusi;
- **Karistavad meetmed:** sanktsioonid võivad toimida karistusena riikidele või üksikisikutele, kes on rikkunud rahvusvahelisi norme või kohustusi. Karistusmeetmed võivad hõlmata majanduslikke piiranguid, diplomaatilist isolatsiooni või muid sanktsioonivorme.

Kokkuvõttes püütakse sanktsioonide kaudu mõjutada valitsust majanduse ja ühiskonna kaudu, luues olukorra, kus majandus on surve all, mis omakorda avaldab mõju näiteks elanikkonna ostujõule ja tööhõivele. Samuti võidakse piirata elanike vaba liikumist, mis koondunult tekitab ühiskonnas rahulolematust, mille eesmärk on avaldada mõju sanktsioneeritavale valitsusele. Peamiselt kasutatakse sanktsioone vägivalda lõpetamiseks või selle ärahoidmiseks, samuti valitsuse karistamiseks rahvusvahelise õiguse rikkumisel.

1.3. Posti tollikontrolli spetsiifika

Tänapäeval on maailmas loodud üsna tõhusad süsteemid tollikuritegude vastu võitlemiseks ja ennetamiseks tolliasutuste poolt (Nosach, *et al.*, 2022, p. 1). Tollikontroll on rahvusvahelise kaubanduse jaoks väga oluline, kuna see tagab tolliõigusega kooskõlas oleva kaubavahetuse ja kaubanduse turvalisuse. Tollikontrolli reguleerimist ELi tolliõiguses mõjutasid oluliselt rahvusvahelised õigusaktid, mis kajastasid suundumusi rahvusvahelises kaubanduses, nimelt eri liiki hõlbustamist ja seejärel kaubanduse turvalisust. (Laszuk, 2018, pp. 108-109)

Väliskaubandustoimingute ja tolliformaalsuste keerukus on põhjus, mille tõttu on vajalik tolliesinduse roll tolliprotsessi osana. Selline esindamine on oluline osa rahvusvahelistest tarneahelatest, kuna spetsiifilised teadmised tollinõuete täitmise valdkonnas kaitsevad nii asjaosaliste ettevõtjate kui ka tolli esindatava riigi huve. Tolliesindajate osutatavad teenused lihtsustavad saadetiste sujuvat läbimist vastavate tolliformaalsuste kaudu, vähendavad

tollivormistuse aega ja suurendavad neid usaldavate ettevõtjate heaolu läbi nõustamise. (Antov, 2020, p. 17)

Posti, Tolliameti ja valitsuse huvides on, et igas riigis tegutseksid Post ja Tolliamet koostöös ja tõhusalt. See ei kehti mitte ainult argipäevaste küsimuste, vaid ka strateegilise planeerimise ja muude algatuste kohta. (World Customs Organization, 2018, p. 5) Tolliasutused peavad looma vastastikuse koostöö postiteenuse osutajatega, kes vastutavad postiliikluse turvalisuse eest. Koostöö võib hõlmata valdkondi nagu esmase turvalisuse hindamise protseduur, kättesaadava ja asjakohase teabe vahetamine ning võimalusel vastavuse kontrolli ja järeltegevuste kooskõlastamine. (World Customs Organization, 2021, p. 30)

Tuginedes tolliseaduse § 66 lg-le 1 rahvusvaheline postisaadetis, mis sisaldab kaupa ja on saabunud liiduvälisest riigist, läbitakse postiteenuse osutaja ajutises ladustamiskohas enne postisaadetise väljastamist saajale. Liiduvälisesse riiki lähetatav saadetis vaadatakse läbi pärast selle saatjalt vastuvõtmist või vastuvõtmise ajal. Samuti tolliseaduse § 66 lg 2 sätestab, et toll võib nõuda, et postiteenuse osutaja avaks postisaadetise tolli läbivaatuseks. Saadetise avamise ja sulgemise teostab postiteenuse osutaja vastutav töötaja tolliametniku järelevalve all. Tolliseaduse § 30 lg 1 alusel omab toll õigust kasutada tehnilisi seadmeid riski hindamiseks ja vajaliku teabe hankimiseks. Need tehnilised seadmed võivad hõlmata kauba, transpordivahendi, pagasi, postisaadetise ja reisija riiete läbivalgustamist. (Tolliseadus, 2017) Seega moodustavad tolliseaduse § 66 ja § 30 kooskõlastatud raamistiku, kus toll kasutab nii tolliläbivaatust kui ka tehnilisi seadmeid postisaadetiste kontrollimiseks ja riskide hindamiseks.

Tolliseaduse kõrval on postisaadetiste tollikontrolli juures oluline ka korrakaitseseadus. Tuginedes korrakaitseseaduse (KorS) §-le 2 korrakaitse hõlmab meetmeid avalikku korda ähvardava ohu ennetamiseks, ohukahtluse korral ohu väljaselgitamiseks, ohu tõrjumiseks ning avaliku korra rikkumise kõrvaldamiseks. See on avaliku korra eest vastutava isiku ülesanne. Kui vastutavat isikut ei ole olemas või tema tegevus ei ole piisav või muul põhjusel eesmärgipärane, lasub korrakaitse kohustus pädeva korrakaitseorgani ülesandel. Riikliku järelevalve eesmärk on korrakaitseorgani tegevusega ennetada ohtu, välja selgitada ohud ning tõrjuda või kõrvaldada korrarikkumised. Korrakaitseseaduse § 10 sätestab, et korrakaitseorganid teevad koostööd, kogudes ja vahetades omavahel teavet riikliku järelevalve tõhusaks teostamiseks. Samuti esitavad nad ettepanekuid, kuidas saaks riiklikku järelevalvet veelgi otstarbekalt korraldada. Lisaks oluline on ka KorS § 12, kuna see kehtestab reeglid riikliku järelevalve meetmete kohaldamise dokumenteerimisele ja aruandlusele. Meetmete kohaldamine protokollitakse vastavalt haldusmenetluse seaduse §-le 18, kuid käesolev seadus sätestab sellele erisused. Oluline on, et

isikule, kelle suhtes meetmeid kohaldatakse, antakse võimalus saada protokollki ära kiri nõudmisel. Kui kasutatakse asendustäitmist, siis see protokollitakse vastavalt asendustäitmise ja sunniraha seaduses sätestatud korras. Need sätted tagavad protseduuride läbipaistvuse ja isikute õiguste kaitse, mis on oluline õiguskindluse tagamiseks ja võimalike vaidluste lahendamiseks. (Korraldusseadus, 2011)

Alates 2014. aastast on Euroopa Liit kehtestanud terve hulk piiravaid meetmeid Venemaa vastu eesmärgiga nõrgendada Venemaa majanduslikku alust, võttes temalt ära juurdepääsu tehnoloogiatele ja turgudele ning oluliselt piirates riigi võimet pidada sõda Ukraina vastu. Kogu selle aja ulatuses on Euroopa Liidu Nõukogu kehtestanud kaksteist sanktsioonide paketti Venemaa vastu, mida kõik ELi liikmesriigid peavad rakendama. (Euroopa Ülemkogu, 2023) Kindlaks määratud piirangud kehtivad nii posti- kui ka kullersaadetistele ning nende mittejärgimine on karistatav. Eestis on määratud piirangutest kinnipidamise üle järelevalvet teostama Maksu- ja Tolliamet (edaspidi MTA), kes koos Omnivaga ennetavad keelatud kaupade, sealhulgas sanktsioneeritud kaupade transporti. (Maksu- ja Tolliamet, 2023c) Postisaadetiste tollikontrolli ei tee Omniva tolliagentuur ise, vaid tollikontrolli korraldab MTA, kes valib sisekorra ja riskianalüüsi põhjal postisaadetised, mida suunata täiendavale kontrollile. Kui kontrolli tulemusena vastavad postisaadetised kõikidele nõuetele, siis saadeti vabastatakse. (Omniva, 2023) Lähtudes postiseaduse § 32 lg-st 1 on ainus õigus avada saadeti postiteenuse osutajal, et kaitsta kahjustatud saadeti sisu, fikseerida selle seisund, juhul kui on võimatu saadeti kätte toimetada või kui on vaja kindlaks teha saadeti saatja ning viia läbi tollikontroll. Lisaks postiseaduse § 32 lg 5 sätestab, et on keelatud tutvuda avatud postisaadeti sisuga põhjalikumalt, kui on vajalik avamise põhjuse tõttu. Isik, kes viibib postisaadeti avamise juures, on kohustatud säilitama konfidentsiaalsuse seoses postisaadeti avamisel saadud teabega. (Postiseadus, 2006). Eespool selgus, et Eestis viib sanktsioonide rakendamist ellu MTA, siis sanktsioonide rikkumisi tõkestab ning uurib KAPO (Kaitsepolitsei, 2023a).

Lähtudes strateegilise kauba seaduse § 2 lg-st 1 ja 2 mõistetakse strateegilise kaubana sõjalist kaupa, kaitseotstarbelist toodet, inimõiguste rikkumiseks kasutatavat kaupa ning kahesuguse kasutusega kaupa. Samuti hõlmab sõjaline kaup relvi, aineid, materjale, vahendeid, seadmeid, süsteeme, nende osi, nendega seotud varustust ja spetsiaalseid komponente, tarkvara ja tehnoloogiat, mis on kavandatud, valmistatud, määratud või kohandatud sõjalisel otstarbel kasutamiseks. Osa strateegilistest kaupadest kuuluvad sanktsioneeritud kaupade alla. Tuginedes strateegilise kauba seaduse § 59 lg-le 4 täidab Kaitsepolitsei julgeolekuasutuste seadusest tulenevaid ülesandeid strateegilise kauba sisseveo ja lõppkasutuse järelevalve osas, Politsei- ja

Piirivalveamet järgib relvaseaduses sätestatud alust ja korda ning Maksu- ja Tolliamet teostab lõppkasutuse järelevalvet oma pädevuse piires vastavalt kehtivatele dokumentidele. Kui tekib strateegilise kaubaga seotud õigusrikkumisi või rikkumisi seoses rahvusvaheliste või Vabariigi Valitsuse sanktsioonidega, informeerivad korrakaitseorganid komisjoni otsekohe. (Strateegilise kauba seadus, 2011)

Uute Venemaa-vastaste sanktsioonide hiljutise rakendumise tõttu peab tollidokumentide vormistamiseks varuma rohkem aega. Maksu- ja tolliameti tolliformaalsuste valdkonnajuht Külli Kurvits märkis, et see on uus olukord, millega nüüd arvestada tuleb. Äripäeva raadio hommikuprogrammis selgitas Kurvits, et uute sanktsioonide alla kuuluvate kaubaartiklite loetelu on väga pikk, mis omakorda on märkimisväärselt suurendanud ametnike töökoormust. (Rohelaan, 2022)

Tollikontrolli lihtsustamine toob kaasa mitmeid olulisi eeliseid. Esiteks, see säästab nii tolli- kui postitöötajate aega, vähendades bürokraatiat ja vabastades ressursse, mida saab suunata teistesse olulistesse ülesannetesse. Näiteks Majanduskomisjoni esimees Priit Lomp tõi välja, et muudatus võimaldab kokku hoida umbes 1800 tolli töötundi aastas. Teiseks, pakid jõuavad kiiremini kohale, mis vastab tarbijate ootustele internetikaubanduse kasvava populaarsuse kontekstis. Kolmandaks, lihtsustatud tollikontroll tagab tasakaalu väikesaadetiste logistika kiiruse ja tollitoimingute lihtsuse vahel, tagades samal ajal optimaalse riikliku järelevalve. (Riigikogu, 2024) Sanktsioonide seisukohalt võimaldab see muudatus tollil keskenduda rohkem olulistele ülesannetele, nagu keelatud või piirangutega kauba jälgimine ja Eestisse saabuva ebaseadusliku kauba hulga vähendamine. Lisaks, kuna tollikontroll toimub kiiremini ja tõhusamalt, jõuavad kaubad tarbijateni kiiremini, mis omakorda parandab tarbijakogemust. Seega võib öelda, et tollikontrolli lihtsustamine on oluline samm tõhusama ja kiirema kaubavedude süsteemi suunas, samal ajal tagades piisava järelevalve ja seaduslikkuse.

Tavapäraselt enne kaupade veo algust viivad tolliasutused ja standardibürood läbi kontrolli, et lahendada probleeme, mis puudutavad impordi turvalisust, salakaubavedu, maksudest kõrvalehoidumist ja võltsitud kaupu. Seni on seda protsessi peamiselt tehtud käsitsi, aga sel meetodil on olnud palju puudujääke. Käsitsi tehtud kontroll ja jälgimine võivad olla ebatõhusad ning sageli ei suudeta avastada ebaseaduslikke saadetisi. Kaasaegsete kontrolli- ja jälgimismeetodite kasutamine on muutunud vajalikuks, et paremini toime tulla valitsuste ees seisvate probleemidega. (Siror, *et al.*, 2010, p. 242) Shanghai Jiao Tongi Ülikooli uuringus “RFID-i kasutamine intelligentseks veoelseks kontrolliks” Siror jt (2010, p. 242) püütakse lahendada neid probleeme, kavandades kontrollimeetodit, mis põhineb raadiosagedustuvastusel (RFID).

Süsteem võimaldab jälgida kaupa lähtekohast sihtkohta, kasutades reaalaajalise asukoha jälgimise süsteemi (RTLS), mis kasutab aktiivset RFID-tehnoloogiat, GPS-i ja satelliidimodemeid. Kokkuvõttes võimaldavad RFID ja RTLS süsteemid täpse, kiire ning automatiseeritud andmekogumise ning aitavad tõhustada protsesside jälgimist ja kontrolli.

Kokkuvõttes on tolliasutused rajanud tõhusad süsteemid tollikuritegude vastu võitlemiseks ja ennetamiseks, rõhutades tollikontrolli kriitilist tähtsust rahvusvahelises kaubanduses ja postiliikluses. Euroopa Liidu tolliõiguse kujundamist mõjutavad oluliselt rahvusvahelised suundumused, keskendudes kaubavahetuse hõlbustamisele ja turvalisuse tagamisele. Tolliesindajate roll on võtmekomponent keeruliste tolliformaalsuste täitmisel ning edukateks tarneahelateks on hädavajalik tolliasutuste ja postiteenuse osutajate vastastikune koostöö. Korrakaitseesadus reguleerib avaliku korra tagamist ja riiklikku järelevalvet, strateegilise kauba seadus pakub juhiseid selle valdkonna järelevalveks, ning sanktsioonidega seotud küsimustes on kesksel kohal Maksu- ja Tolliamet koostöös Kaitsepolitseiametiga. Kaasaegsed kontrolli- ja jälgimismeetodid, eelkõige RFID-tehnoloogia, on vajalikud tolliprotsesside automatiseerimiseks, tagades täpsuse ja tõhususe. Turvalise kaupade veo tagamiseks on olulised kaasaegsed meetodid nagu RFID ja RTLS, mis võimaldavad täpset, kiiret ja automatiseeritud andmekogumist, tõhustades sellega protsesside jälgimist ja kontrolli.

1.4. Sanktsioonide rakendamine Eestis ning teistes riikides

Igal riigil on oma tolli või muu seadusandlus, mille eesmärk on takistada kauba ebaseaduslikku liikumist üle piiri (Nosach, *et al.*, 2022, p. 3).

Äärmiselt oluline on, et Venemaa piiri ääres asuvates transiitriikides, näiteks Eestis, Lätis, Leedus ja Soomes, viidaks läbi põhjalikke meetmeid nii sanktsioonide rikkumise ennetamise, ebaseaduslike ekspordikaupade avastamise kui ka tuvastatud rikkumiste menetlemise valdkonnas. Eesti ametkonnad teevad koostööd partneritega tagamaks, et meie regiooni kaudu ei liiguks Venemaale tehnoloogiat, mis toetaks sealset sõjalist ja majanduslikku võimekust. (Kaitsepolitseiamet, 2023b, lk 42)

Eestis rakendatakse Euroopa Liidu Nõukogu otsuseid Eesti siseriiklike õigusaktide ning otseselt kohaldatavate määruste alusel. Peamised neist Eesti õigusaktidest hõlmavad rahvusvahelise sanktsiooni seadust, väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadust, strateegilise kauba seadust, tolliseadust, karistusseadustikku ning relvaseadust. Rahvusvaheliste sanktsioonide kohaldamise õiguslik alus võib tuleneda mis tahes õigusaktist, mis juhib valdkonda, kus on kehtestatud

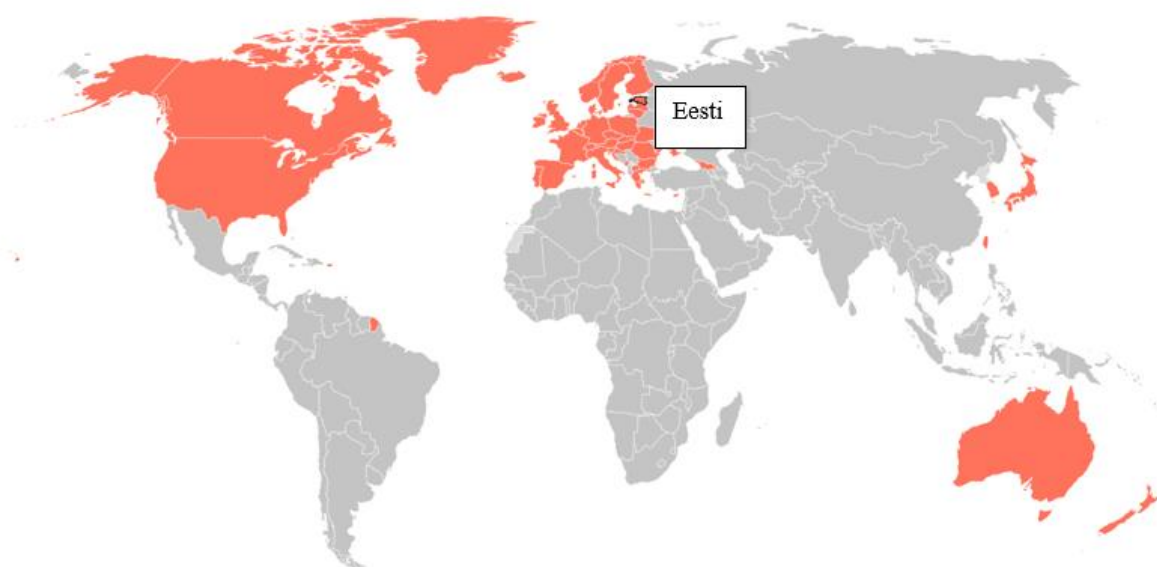
rahvusvaheline sanktsioon (näiteks võib see hõlmata kultuuriväärtuste väljaveo, ekspordi ja sisseveo seadust kultuurialase koostöö piirangute korral). (Välisministeerium 2023)

Kuigi sanktsioonide rakendamine Euroopa Liidus kuulub liikmesriikide pädevusse, siis ELi komisjon koordineerib mitmeid algatusi, sealhulgas eksperdirühma kohtumisi, varade külmutamise töörühma ja kõrgetasemelist töörühma teabe jagamiseks. EL kooskõlastab ka sanktsioone teiste rahvusvaheliste liitlastega. Komisjon jälgib kõrvalehoidmist, mobiliseerides tolliteenused ja pöördudes kolmandate riikide poole ühiste hindamiste ja teabe vahetamise eesmärgil. Erasektorilt kogutakse teavet kõrvalehoidmise ennetamiseks. (Euroopa Komisjon, 2023)

Allpool on välja toodud maailma kaart koos riikidega, kes on kehtestanud sanktsioone Venemaa vastu:

Venemaad sanktsioneerivad riigid

■ Ei ■ Jah

Joonis 2. Venemaale sanktsioone kehtestavad riigid (Piatetsky, 2022; autori koostatud)

Mitmed riigid, nagu Bulgaaria, Saksamaa ja Itaalia, ei oma sisemist sanktsioonide nimekirja, kuid kehtestavad Euroopa Liidu sanktsioone. ÜROs on Venemaa vetoõigusega, takistades sellele sanktsioonide kehtestamist. Mõned suured riigid, nagu Brasiilia, Nigeeria ja Indoneesia, ei saa ÜRO kaudu ühepoolselt sanktsioone kehtestada. Uus-Meremaa näiteks võttis vastu uue sanktsiooniseaduse, kuna ÜRO kaudu sanktsioonide kehtestamine oli võimatu. Riikidel, kes

jälgivad ühepoolselt, on tavaliselt seotud terrorism ja terrorismi rahastamine. Kuigi kõik riigid ei kehtesta sanktsioone, võivad nad avaldada toetust rahvusvahelistele meetmetele. Näiteks Lõuna-Korea toetab nii ÜRO, USA kui ka ELi sanktsioone Venemaa vastu. Kokku on 45 riiki, sealhulgas ELi liikmesriigid, Austraalia, Kanada, Jaapan, Šveits ja USA, kes on kehtestanud või lubanud võtta vastu sanktsioone Venemaa vastu (vt joonis 2). Erandid riikidest, kes suudavad iseseisvalt kehtestada sanktsioone Venemaale, kuid pole seda teinud, hõlmavad Hiinat, Indiat, Iisraeli, Türgit ja Serbiat. Kuigi enamik Aafrika ja Ladina-Ameerika riike tavaliselt iseseisvaid sanktsioone ei kehtesta, on mõlema kontinendi üldine ükskõiksus selle suhtes midagi ette võtta märkimisväärne. (Piatetsky, 2022)

Heaks näiteks, kuidas EL liikmesriik reageeris komisjoni suunistele ning tegi hulga samme seadusandluse ning institutsioonide töös, on Saksamaa, kes aastal 2022, reageerides Venemaa vastaste sanktsioonidega seotud väljakutsetele, kohandas oma institutsionaalseid ja õiguslikke lähenemisviise. Spetsiifilise sanktsiooniseaduse puudumine tekitas rakendustakistusi, mille lahendamiseks loodi uusi organisatsioonilisi struktuure, nagu sanktsioonide töörühm ja jõustamise keskasutus. Detsembris 2022 võeti vastu sanktsioonide rakendamise seadus II, mis loob õigusliku aluse uuele keskasutusele, asendades senise detsentraliseeritud lähenemise. Muudatused on suunatud Saksamaa võimekuse tugevdamisele tõhusamaks ja koordineeritumaks reageerimiseks sanktsioonidele, mida täiendavad meetmed sanktsioonide rikkumiste käitlemiseks, sealhulgas trahvide ja vanglakaristuste määramiseks. Need algatused peegeldavad Saksamaa püüdlusi vastata sanktsioonidega seotud väljakutsetele ning parandada võimet jälgida ja rakendada sanktsioone kõigil tasanditel. (European Parliament, 2023, pp. 19-21)

Balti riikide, nagu Eesti, Läti ja Leedu, eksport kannatas Oja (2015, p. 38) hinnangul 2013. aastal Venemaa ja Ukraina vahel Krimmi pärast tekkivate pingete suurenemise tagajärjel. Ekspordikahjud moodustasid vastavalt 0,3%, 0,4% ja 2,6% oma SKPst. Kui aga Balti riikide ekspordidünaamikast lahutatakse reeksport, muutub kaubanduskadu väiksemaks. Järgnevalt loetleb Oja (2015, p. 39) muid tegureid, mis võivad Balti riike mõjutada: rubla devalveerimine, Venemaa majanduslangus, muutused ELi ühises põllumajanduspoliitikas ja piimatootmise piirangute kaotamine Venemaal.

Üksikute riikide puhul avaldasid sanktsioonid 2014. aastal survet Eesti transiidi- ja logistikasektorile (Veebel, 2020, pp. 111-112) ning mõjutasid Läti kaubandust (Câmpeanu, 2018, p. 48).

Läti sanktsioonide rakendamise süsteem on tugevalt detsentraliseeritud, hõlmates 27 ametlikult määratud pädevusasutust. Peamine koordineerimine toimub Läti välisministeeriumi juhtimisel, sealhulgas Läti Sanktsioonide Koordineerimise Nõukogu kaudu, mis koosneb umbes 35 liikmest avalikust ja erasektorist. Kõigi asutuste selge ülesannete ja pädevuste jagunemisele vaatamata on tekkinud küsimusi pädevuste ebaselguse kohta, eriti pärast ELi sanktsioone Venemaa ja Valgevene vastu. Finantsaspektide osas on Läti sanktsioonide rakendamissüsteem paremini ette valmistatud tänu ajakohastatud õigusraamistikele. Sanktsioonide üleminek ja erandite taotlemine on siiski jätkuvalt väljakutse majandusoperaatoritele, kuna nende jaoks olulised load ei ole alati kättesaadavad. See on eriti ilmne Venemaa ja Valgevene sanktsioonide järel. Lisaks on Lätis kehtestatud kriminaalkaristus rahvusvaheliste sanktsioonide rikkumise eest. Läti ametiasutused on teatanud suurenenud kahtlastest juhtumitest pärast Venemaa ja Valgevene vastu suunatud sanktsioone ning õiguskaitseorganid on alustanud mitmeid uurimisi. (European Parliament, 2023, pp. 21-23)

Kokkuvõttes on tolli- ja sanktsioonisüsteemid olulised vahendid riikidele, eriti Euroopa Liidu liikmesriikidele, ebaseadusliku kaubanduse tõkestamiseks ja rahvusvaheliste sanktsioonide rakendamiseks. Eesti näitena on riik kehtestanud mitmeid õigusakte, nagu rahvusvahelise sanktsiooni seadus, strateegilise kauba seadus ja tolliseadus, et tagada nende tõhus rakendamine. Euroopa Liidu liikmesriigid, sealhulgas Saksamaa ja Läti, koordineerivad ELi komisjoniga, et kohandada oma institutsionaalseid ja õiguslikke lähenemisviise sanktsioonidele, näidates sellega ühtset vastust rahvusvahelisele survele. Samuti kajastub Balti riikide, eriti Eesti ja Läti, majanduslik mõju Venemaa vastu kehtestatud sanktsioonide tõttu, mis on mõjutanud transiidi-, logistika- ja kaubandussektorit. Lätis on sanktsioonide rakendamine detsentraliseeritud, koordineeritud välisministeeriumi juhtimisel, kuid see on toonud kaasa väljakutseid majandusoperaatoritele, eriti pärast ELi sanktsioone. Sanktsioonide järelevalve ja sanktsioonide rikkumise eest karistamiseks on ametiasutused tugevdanud uurimistegevust, et tagada süsteemi tõhusus ja vastata muutuvatele rahvusvahelistele suundumustele.

2. EMPIIRILINE UURING

Lõputöö teine peatükk ehk empiiriline osa on jagatud kolmeks alapeatükiks. Esimene alapeatükk annab ülevaate uuringu meetodist, protsessist ning valimist. Teises alapeatükis analüüsitakse intervjuude abil kogutud andmeid ning näidatakse tulemusi graafiliselt koos täiendavate selgitustega. Viimane ehk kolmas alapeatükk keskendub uuringu tulemuste põhjal tehtud järeldustele ja ettepanekutele.

2.1. Uuringu meetodid, protsess ja valim

Lõputöö eesmärk on selgitada välja postisaadetistes sanktsioonidega kaasnenud muutused tööprotsessis. Eesmärgi saavutamiseks ning püstitatud uurimisprobleemile ja -küsimustele vastuste leidmiseks rakendati lõputöö empiirilises osas **kvalitatiivset uurimismeetodit**, kuna see võimaldab tuvastada uuringuks vajalikud muutujad, nendevahelisi seoseid ning muudab tulemused kergesti mõistetavateks. See omakorda aitab leida vastused paljudele küsimustele. Kvalitatiivne uurimismeetod oli antud töös sobilik, pakkudes sügavamat arusaamist uuritavast teemast ning võimaldades uurijal avastada mitmekesisust ja keerukust, mis võib jääda varjatuks kvantitatiivsete meetodite puhul. (Francisco, *et al.*, 2001, p. 21)

Andmekogumismeetodina rakendatakse kvalitatiivse uuringu käigus poolstruktureeritud intervjuud, kuna see annab intervjuu subjektile võimaluse avaramalt arutleda uuritava teema üle ja võimaldab uurijal esitada täpsustavaid küsimusi (Elhami & Khoshnevisan, 2022, p. 3), mis aitavad selgitada ja täiendada saadud vastuseid. Poolstruktureeritud intervjuu on tõhus vahend sügavamate teadmiste omandamiseks, erinevate vaatenurkade kogumiseks ja mitmekülgsede andmete saamiseks erinevates olukordades (Adams, 2015, pp. 493-494). See omakorda aitab rikastada uuringu tulemusi ning võimaldab sügavamat arusaamist uuritavast nähtusest. Intervjuude käigus esitatud küsimused olid koostatud lähtuvalt lõputöö uurimisküsimustest ja eesmärgist ning vajadusel esitati intervjuueeritavatele täpsustavaid küsimusi.

Lõputöös on rakendatud **eesmärgipärast valimit**, kuna uuritav teema nõuab ekspertteadmisi tollivaldkonnas ning reaalse olukorra väljaselgitamine nõuab otsest pöördumist tööd tegevate inspektorite juurde. Eesmärgistatud valim viitab olukorrale, kus isikud valitakse üldkogumist mingi kindla kriteeriumi alusel (Õunapuu, 2014, lk 150). Lähtudes sellest, on oluline intervjuuerida isikuid, kes on pädevad antud valdkonnas. Eesmärgistatud valimi kasutamine võimaldab tuvastada uuringuks vajalikud intervjuueeritavad, kelle võimes on pakkuda olulist ja asjakohast teavet

intervjuu jaoks (Campbell, *et al.*, 2020, pp. 653-654). Lõputöö valimisse kaasati intervjuueeritavad järgmiste kriteeriumide alusel:

1. Maksu- ja Tolliameti Posti tollipunkti tolliinspektorid;
2. Tollieksperdid.

Eesmärgipärase valimi moodustasid kaheksa Maksu- ja Tolliameti Posti tollipunkti tolliinspektorit ning üks tollieksperdi. Intervjuueeritavad on tunnustatud oma valdkonna eksperdid ning omavad põhjalikke teadmisi käsitletavast teemast.

Lõputöö raames viidi läbi kaheksa ekspertintervjuud tolliinspektoritega. Posti tollipunktis töötab kokku üheksa inimest, kuid neist ühega ei olnud võimalik intervjuud läbi viia, kuna tema on käesoleva lõputöö juhendaja. Intervjuueeritavateks olid Maksu- ja Tolliameti Posti tollipunkti tolliinspektorid ning üks tollikorralduse osakonna keeldude ja piirangute arenduseksperdi. Intervjuu ettevalmistamisel saadeti intervjuueeritavatele e-kiri, milles tutvustati lõputöö eesmärki ning uuriti nende valmidust intervjuu andmiseks. Seejärel lepiti kokku intervjuu toimumise aeg ja koht. Intervjuud toimusid ajavahemikul 07.03.2024-19.03.2024 ning intervjuu keskmine pikkus oli 25 minutit. Lõputöös intervjuueeritavate anonüümsuse tagamiseks asendatakse isikute nimed järjekorranumbritega (nt „Intervjuueeritav 1“) (vt tabel 1).

Kvalitatiivse uuringu raames viidi läbi intervjuud Intervjuueeritavaga 8 ja Intervjuueeritavaga 9 samal ajal (vt tabel 1), kasutades kahekesi süvaintervjuu meetodit. See lähenemine võimaldas uurijal korraga intervjuuerida mõlemat tolliinspektorit, võimaldades neil oma kogemusi ja vaateid jagada, samas kui uurija suutis jälgida nende vastastikust suhtlust ja erinevate vaatenurkade uurimist reaajas. (Wilson, *et al.*, 2016, p. 1551)

Tabel 1. Ekspertintervjuu parameetrid (autori koostatud)

Intervjuueeritav	Tööstaaž	Läbiviimise kuupäev	Intervjuu kestvus	Asukoht
Intervjuueeritav 1	26 aastat	07.03.2024	00:21:45	Microsoft Teams
Intervjuueeritav 2	5 aastat	12.03.2024	00:19:16	Microsoft Teams
Intervjuueeritav 3	1 aasta	13.03.2024	00:37:07	Posti tollipunkt (Rukki tee 7)

Intervjueeritav 4	25 aastat	13.03.2024	00:16:52	Posti tollipunkt (Rukki tee 7)
Intervjueeritav 5	25 aastat	14.03.2024	00:18:41	Posti tollipunkt (Rukki tee 7)
Intervjueeritav 6	3 aastat	14.03.2024	00:12:35	Posti tollipunkt (Rukki tee 7)
Intervjueeritav 7	Alla aasta (7-8 kuud)	14.03.2024	00:13:37	Posti tollipunkt (Rukki tee 7)
Intervjueeritav 8	30 aastat	19.03.2024	00:45:00	Posti tollipunkt (Valukoja tn 32/3)
Intervjueeritav 9	30 aastat	19.03.2024	00:45:00	Posti tollipunkt (Valukoja tn 32/3)

Intervjuu algas enesetutvustuse ning sissejuhatuses. Intervjueeritavatele selgitati lahti, et isikuandmeid lõputöös ei avaldata, kuid nende laused võivad olla kasutatud töös tsitaadina. Intervjueeritavatele selgitati ka võimalust vastamisest loobuda, kui nad ei soovi mõnele küsimusele vastata või tunnevad ebamugavust detailide jagamisel. Intervjuu käigus kinnitati intervjueeritavatele konfidentsiaalsuse tagamist ning paluti intervjuu salvestamiseks nõusolekut. Samuti selgitati, et intervjuu salvestamine on oluline transkribeerimise ja kodeerimise jaoks, mille järel salvestus kustutatakse ära. Peale nõusoleku saamist salvestati intervjuud Apple Iphone 12 mini diktofoni abil. Salvestatud intervjuud transkribeeriti kasutades *Tekstiks.ee* programmi. Seejärel intervjuude tulemused kodeeriti, moodustades vastavalt koodidele ning kategooriatele koodipuu (vt lisa 2).

Allpool on esitatud intervjuu küsimused, mis on koostatud nelja uurimisküsimuse alusel. Intervjuu küsimuste abil sooviti saada vastuseid sissejuhatuses püstitatud eesmärkidele ja uurimisküsimustele (vt tabel 2). Salvestatud intervjuude helifailid kustutati pärast transkribeerimist ära.

Tabel 2. Uurimisküsimuste seos intervjuu küsimustega (autori koostatud)

Uurimisküsimus	Intervjuu küsimus
<p>Kuidas mõjutavad sanktsioonid Posti tollipunkti tööprotsessi ning millised on nende mõju peamised aspektid?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Milline oli Posti tollipunkti postisaadetiste kontrolli protsess enne sanktsioonide kehtestamist? ● Kuidas olete märganud sanktsioonide mõju tollipunkti igapäevastele tööprotsessidele? ● Kas oskate välja tuua konkreetseid näited, kuidas sanktsioonid on mõjutanud tollipunkti tegevust?
<p>Kuidas on Posti tollipunkt kohanenud sanktsioonidega ning millised on olnud nende kohanemisstrateegiad?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Kuidas toimub Posti tollipunktis postisaadetiste kontrolli protsess peale sanktsioonide kehtestamist? ● Milliseid meetmeid või strateegiaid on tollipunkt rakendanud sanktsioonidega kohanemiseks? ● Millised on olnud kõige efektiivsemad kohanemisstrateegiad ja miks?
<p>Millised on peamised väljakutsed või takistused, millega postisaadetiste tollikontrolli protsess pärast Venemaa-vastaste sanktsioonide rakendamist silmitsi seisab?</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Millised on olnud suurimad väljakutsed tollikontrolli protsessis pärast sanktsioonide kehtestamist? ● Kas olete märganud konkreetseid takistusi või probleeme tollikontrolli läbiviimisel? ● Kuidas on need väljakutsed mõjutanud tollipunkti tööd ja tulemuslikkust?
<p>Milliseid meetmeid võiks rakendada probleemide lahendamiseks või ennetamiseks postisaadetiste</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Millised võiksid olla võimalikud lahendused või meetmed, et ületada tekkinud väljakutsed tollikontrolli protsessis?

tollikontrolli protsessis pärast Venemaa-vastaste sanktsioonide rakendamist?	<ul style="list-style-type: none"> • Kas olete arutanud või kaalunud muid võimalusi või strateegiaid, mis võiksid aidata olukorda parandada? • Kuidas saaks tollipunkt tõhusalt ennetada või leevendada sanktsioonidega seotud probleeme tulevikus?
--	---

Intervjuu koosnes 14 küsimusest (vt lisa 1). Lisaks lisas 1 toodud 12 küsimusele koosnes intervjuu kahest lisaküsimusest: „Kaua Te olete Maksu- ja Tolliametis tööl olnud?“ ning „Kas Teil on midagi lisada, mõtteid, kommentaare antud teema üle?“. Tabelis 2 on aga need küsimused, mis on seotud uurimisküsimustega. Intervjuu küsimused olid jaotatud erinevatesse kategooriatesse vastavalt teemadele, sealhulgas ametniku taust (1), tollikontrolli protsessid enne ja pärast sanktsioonide kehtestamist (2-5), sanktsioonide mõju Posti tollipunkti tegevusele (3-4), kohanemismeetmed ja nende efektiivsus (6-7), väljakutsed tollikontrollis (8-10), lahendused väljakutsetele (11-12), ennetusmeetmed tulevikuks (13) ning lõpetuseks võimalus lisakommentaaredeks (14).

Andmeanalüüsmetodina on kasutatud kvalitatiivset sisuanalüüsi, millega analüüsitakse intervjuudest kogutud andmeid. Kvalitatiivne sisuanalüüs on asjakohane, kuna see võimaldab uurida unikaalseid ja harva esinevaid nähtusi (Lester, et al., 2021, p. 1990). Kvalitatiivset sisuanalüüsi läbi viies kodeeriti teksti, mis andis andmetele sobiva struktuuri analüüsimiseks. Kodeerimise käigus organiseeriti andmed vastavalt uurimisküsimustele kategooriatesse, millest omakorda eraldati individuaalsed koodid (vt koodipuud lisa 2). Põhjalik analüüs koodipuude alusel võimaldas teha usaldusväärseid ja täpseid järeldusi (Muhammad, et al., 2023, pp. 7-8). Järgmises alapeatükis analüüsitakse intervjuude abil kogutud andmeid.

2.2. Intervjuude tulemuste analüüs

Selles alapeatükis on esitatud poolstruktureeritud intervjuude analüüsi tulemused, mis põhinevad intervjuueeritavate antud vastustel ning millest kujunesid välja kategooriad ja koodid. Intervjuu transkribeeriti tekstiks ning andmete analüüsimiseks rakendati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Transkribeeritud intervjuu põhjal kodeerimise käigus tõusis esile kokku neli olulist kategooriat.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

2.3. Uuringu tulemuste põhjal tehtud järeldused ja ettepanekud

Lõputöö uuringu eesmärk oli selgitada välja postisaadetistes sanktsioonidega kaasnenud muutused tööprotsessis. Selles alapeatükis analüüsitakse uuringu tulemusi ning tuuakse välja uuringu tulemuste põhjal tehtud järeldused ja esitatakse ettepanekud. Kõik neli kategooriat on seotud töö teoreetilise raamistikuga, mis võimaldab uurida olukorda terviklikult

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

KOKKUVÕTE

Lõputöö aktuaalsus tuleneb Venemaa sissetungist Ukrainasse ja Euroopa Liidu karmidest sanktsioonidest Venemaa vastu, mille tulemusena on Maksu- ja Tolliamet suunanud oma 2023. aasta arengukava peamiselt sanktsioonide rakendamisele. Tuginedes lõputöö aktuaalsusele, püstitati lõputöö uurimisprobleemina küsimus: Millised probleemid esinevad Posti tollipunkti tööprotsessis sanktsioonide rakendamisel?

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

SUMMARY

The title of this thesis is „Customs Control of Prohibitions and Restrictions Resulting from Sanctions, Using the Example of the Post Office Customs Post Office“. The thesis is written in Estonian, and it consists of 52 pages. In the thesis, 61 different sources are used, which are referred to in the text.

The research problem was formulated as a question: What issues arise in the work process of the Postal Customs Office during the implementation of sanctions? The aim of the thesis was to identify changes in work processes related to sanctions in postal parcels. To achieve this aim, four research tasks were established, addressed through qualitative research methods and semi-structured interviews in the empirical part.

The thesis consists of two chapters, divided into subsections. The theoretical part provides an overview of sanctions and the specifics of customs control for postal parcels. The second chapter presents the methodology used and analyses the results of the interviews.

Based on the theoretical framework and research findings, four recommendations are made to reduce delays related to the implementation of sanctions and enhance the overall efficiency of the process, thereby creating a smoother and more effective workflow at the Postal Customs Office.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

- Adams, W.C., 2015. *Handbook of practical program evaluation*. San Francisco: Jossey Bass.
- Antov, M., 2020. The role and importance of customs representation to the customs control system in the Republic of Bulgaria. *World Customs Journal*, 14(1), pp. 17-30.
- Attia, H. & Grauvogel, J., 2023. International Sanctions Termination, 1990–2018: Introducing the IST dataset. *Journal of Peace Research*, 60(4), pp. 709-719.
- Caetano, J., Galego, A. & Caleiro, A., 2023. On the Determinants of Sanctions Effectiveness: An Empirical Analysis by Using Duration Models. *Economies*, 11(5), pp. 1-16.
- Campbell, S., Greenwood, M., Prior, S., Shearer, T., Walkem, K., Young, S., Bywaters, D. & Walker, K., 2020. Purposive sampling: complex or simple? Research case examples. *Journal of Research in Nursing*, 25(8), pp. 652-661.
- Câmpeanu, V., 2018. Trade between Latvia and Russia after mutual economic sanctions. Quick changes to stop losses. *Revista de Economie Mondială*, 10(3), pp. 39-56.
- Doxey, M.P., 1996. *International sanctions in contemporary perspective*. Second edition. London: Macmillan Press LTD.
- Elhami, A. & Khoshnevisan, B., 2022. Conducting an Interview in Qualitative Research: The Modus Operandi. *MEXTESOL Journal*, 46(1), pp. 1 – 7.
- Ezzati, M., 2016. Analyzing Direct and Indirect Effects of Economic Sanctions on I. R. Iran Economic Growth: Focusing on the External Sector of the Economy. *Open Journal of Marine Science*, 6, pp. 457-471.
- Euroopa Komisjon, 2023. *Sanktsioonide mõjususe tagamine*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-sanctions-against-russia-following-invasion-ukraine/making-sanctions-effective_et [Kasutatud 23.12.2023].
- Euroopa Liidu Nõukogu, 2023a. *Kronoloogia – ELi piiravad meetmed Venemaa vastu seoses Ukrainaga*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/history-restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/> [Kasutatud 15.10.2023].

Euroopa Liidu Nõukogu, 2023b. *Eri liiki sanktsioonid*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/different-types/> [Kasutatud 27.12.2023].

Euroopa Liidu Nõukogu, 2023c. *ELi sanktsioonide vastuvõtmise ja läbivaatamise menetus*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.consilium.europa.eu/et/policies/sanctions/adoption-review-procedure/> [Kasutatud 27.12.2023].

European Parliament, 2023. *Implementation and monitoring of the EU sanctions' regimes, including recommendations to reinforce the EU's capacities to implement and monitor sanctions*. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU\(2023\)702603](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_STU(2023)702603) [Kasutatud 23.12.2023].

Felbermayr, G., Kirilakha, A., Syropoulos, C., Yalcin E. & Yotov, Y.V., 2020. The global sanctions data base. *European Economic Review*, 129, pp. 1-23.

Francisco, V.T., Butterfoss, F.D. & Capwell, E.M., 2001. Key Issues in Evaluation: Quantitative and Qualitative Methods and Research Design. *Health Promotion Practice*, 2(1), pp. 20-23.

Hall, C.M. & Seyfi, S., 2021. Tourism and sanctions. Rmt: *Research Handbook on Economic Sanctions*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, pp. 351-368.

Iijin, E., 2018. *Venemaa kaubandusliku piirangu mõju Euroopa Liidu väliskaubandusele. Lõputöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Kaempfer, W.H. & Lowenberg, A.D., 1999. Unilateral versus multilateral international sanctions: A public choice perspective. *International Studies Quarterly*, 43(1), pp. 37-58.

Kaitsepolitseiamet, 2023a. *Majandusjulgeolek*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://kapo.ee/et/content/majandusjulgeolek/> [Kasutatud 22.12.2023].

Kaitsepolitseiamet, 2023b. *Kaitsepolitsei aastaraamat 2022-2023*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://kapo.ee/et/aastaraamatud/> [Kasutatud 02.01.2024].

Kazantsev, S.V., 2022. Anti-Russian Sanctions: Then and Now. *Russian Social Science Review*, 63(1-3), pp. 2-14.

Korraldus (2011) RT I, 14.03.2023, 29.

- Laherand, M-L., 2008. Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: OÜ Infotrükk.
- Laszuk, M., 2018. The influence on conditions of international trade on the scope of customs control. *Report on 34th International Scientific Conference on Economic and Social Development*, pp. 108-115.
- Lester, J. N., Goodman, N. & O'Reilly, M., 2021. Introduction to Special Issue: Diverse Approaches to Qualitative Data Analysis for Applied Research. *The Qualitative Report*, 26(6), pp. 1989 – 1995.
- Maksu- ja Tolliamet, 2023a. *Maksu- ja Tolliameti arengukava 2023*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/eraklient/amet-uudised-ja-kontakt/maksu-ja-tolliamet/tutvustus-ja-struktuur> [Kasutatud 15.10.2023].
- Maksu- ja Tolliamet, 2023b. *Tollivormistus seoses Ukrainas toimuva sõjaga*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/ariklient/toll-kaubavahetus/tollivormistus/tollivormistus-seoses-ukrainas-toimuva-sojaga#ekspordi-vormistusest> [Kasutatud 31.10.2023].
- Maksu- ja Tolliamet, 2023c. *Sanktsioneeritud kaupade liikumine posti teel ning võimalikud tagajärjed*. [Võrgumaterjal] Leitav: [Sanktsioneeritud kaupade liikumine posti teel ning võimalikud tagajärjed | Maksu- ja Tolliamet \(emta.ee\)](#) [Kasutatud 25.12.2023].
- Manushin, D.V., 2022. Global economy of sanctions, countersanctions and the new global currency. *Russian Journal of Economics and Law*, 16(2), pp. 345-369.
- Meissner, K.L. & Mello, P.A., 2022. The unintended consequences of UN sanctions: A qualitative comparative analysis. *Contemporary Security Policy*, 43(2), pp. 243-273.
- Morgan, T.C., Bapat, N. & Kobayashi, Y., 2014. Threat and imposition of economic sanctions 1945–2005: Updating the TIES dataset. *Conflict Management and Peace Science*, 31(5), 541-548.
- Morgan, T.C., Syropoulos, C. & Yotov, Y.V., 2023. Economic Sanctions: Evolution, Consequences, and Challenges. *Journal of Economic Perspectives*, 37(1), pp. 3-30.
- Muhammad, N., Ozuem, W., Howell, K. & Ranfagni, S., 2023. A Step-by-Step Process of Thematic Analysis to Develop a Conceptual Model in Qualitative Research. *International Journal of Qualitative Methods*, 22, pp. 1 – 18.

Nosach, A., Cherkasskyi, R., Fialka, M. & Selezen, S., 2022. European experience in preventing and combating crime by customs authorities and possibility of its use in Ukraine. *Ius Humani*, 11(2), pp. 1-11.

Nwador, A.F., Sanubi, F.A & Clark, E.V., 2023. Sanctions as tool for strategic deterrence: an assessment of targeted sanctions in Russia. *Journal of Public Administration, Finance and Law*, 27, pp. 544-565.

Oja, K., 2015. No milk for the bear: the impact on the Baltic states of Russia's counter-sanctions. *Baltic Journal of Economics*, 15(1), 38-49.

Omniva, 2023. *Erakliendi korduma kippuvad küsimused*. [Võrgumaterjal] Leitav: [Toll » Erakliendi korduma kippuvad küsimused » Abiinfo » Omniva](#) [Kasutatud 21.12.2023].

Parts, K., 2023. *Sanktsioonide mõju puidutööstusele Eestis. Lõputöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Piatetsky, P., 2022. *What Are Countries Doing to Counter Russia's War?* [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.castellum.ai/insights/which-countries-are-taking-action-on-ukraine> [02.01.2024].

Postiseadus (2006) RT I, 30.06.2023, 58.

Põdramägi, T., 2016. Rahvusvahelised sanktsioonid. *Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsi osakonna teemaleht*, [Võrgumaterjal] Leitav: https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Teemaleht_4_2016_Rahvusvahelised-sanktsioonid.pdf [Kasutatud 07.12.2023].

Rahapesu Andmebüroo, 2023. *Kordama kippuvad küsimused*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://fiu.ee/kasulik-info/kkk#kkk-rahvusvahelised> [Kasutatud 07.12.2023].

Rahvusvahelise sanktsiooni seadus (2019) RT I, 30.06.2023, 61.

Riigikogu, 2024. *Majanduskomisjon saatis tollikontrolli lihtsustava eelnõu esimesele lugemisele*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.riigikogu.ee/pressiteated/majanduskomisjon-et-et/majanduskomisjon-saatis-tollikontrolli-lihtsustava-eelnou-esimesele-lugemisele/> [Kasutatud 30.01.2024].

Rohelaan, K., 2022. Sanktsioonid suurendasid tolli tööd: „Järjekorrad on pikemad, midagi pole parata“. *Äripäev*, [Võrgumaterjal] Leitav: [Sanktsioonid suurendasid tolli tööd: "Järjekorrad on pikemad, midagi pole parata" \(aripaev.ee\)](https://aripaev.ee) [Kasutatud 27.01.2024].

Seyfi, S. & Hall, C.M., 2020. Sanctions and tourism: effects, complexities and research. *An International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, 22(4-5), pp. 749–767.

Siror, J.K., Guangun, L., Pang, K., Huanye, S. & Dong, W., 2010. Use of RFID for Intelligent Pre-shipment Inspection. *International Journal of Digital Content Technology and its Applications*, 4(8), pp. 242-251.

Strateegilise kauba seadus (2011) RT I, 12.02.2020, 7.

Surawy-Stepney, N., Provost, F., Bhangu, S. & Caduff C., 2023. Introduction to qualitative research methods: Part 2. *Perspectives in clinical research*, 14(2), pp. 95-99.

Zelyova, N., 2021. Restrictive measures - sanctions compliance, imlementation and judicial review challenges in the common foreign and security policy of the European Union. *ERA Forum*, 22, pp. 159-181.

Talalajeva, V., 2023. *Majandussanktsioonide rakendamisel tekkinud probleemid ja võimalikud lahendused Narva maantee tollipunkti näitel. Lõputöö*. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.

Tolliseadus (2017) RT I, 30.06.2023, 80.

Universal Postal Union, 2023. *Global regional estimates*. [Võrgumaterjal] Leitav: [Query the postal statistics data base \(upu.int\)](https://www.upu.int) [Kasutatud 27.12.2023].

Veebel, V., 2020. From the EU membership to the sanctions against Russia: Factors behind the collapse of Estonian transit sector. *Problems of Economic Transition*, 62(1-2), 108-132.

Välisministeerium, 2023. *Rahvusvahelised sanktsioonid (piiravad meetmed)*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.siseministeerium.ee/tegevusvaldkonnad/rahvusvaheline-koostoo/rahvusvahelised-sanktsioonid> [Kasutatud 19.12.2023].

Wilson, A.D, Onwuegbuzie, A.J & Manning, L.P, 2016. Using Paired Depth Interviews to Collect Qualitative Data. *The Qualitative Report*, 21(9), 1549-1573.

Wilson, W., 1923. *Wilson's Case for the League of Nations*. NJ: Princeton University Press.

World Customs Organization, 2018. *WCO UPU Postal Customs Guide*. [Võrgumaterjal] Leitav: [World Customs Organization \(wcoomd.org\)](http://www.wcoomd.org) [Kasutatud 21.12.2023].

World Customs Organization, 2021. *SAFE Framework of Standards*. [Võrgumaterjal] Leitav: [World Customs Organization \(wcoomd.org\)](http://www.wcoomd.org) [Kasutatud 21.12.2023].

Õunapuu, L., 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu: Tartu Ülikool.

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Ekspertintervjuu parameetrid (autori koostatud).....21

Tabel 2. Uurimisküsimuste seos intervjuu küsimustega (autori koostatud).....23

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.

Joonis 1. Rahvusvaheliste sanktsioonide liigitamine (Seyfi & Hall, 2020, pp. 755-756; autori koostatud)10

Joonis 2. Venemaale sanktsioone kehtestavad riigid (Piatetsky, 2022; autori koostatud)17

Lisa 1. Intervjuu küsimused tolliekspertidele

Olen Sisekaitseakadeemia Finantskolledži kolmanda kursuse kadett ning kirjutan lõputööd teemal „Sanktsioonidest tulenevate keeldude ja piirangute tollikontrolli Posti tollipunkti näitel“. Lõputöö eesmärk on selgitada välja postisaadetistes sanktsioonidega kaasnenud muutused tööprotsessis. Samuti analüüsida võimalike lahendusi sanktsioneeritud kauba avastamise efektiivsemaks muutmisel ning teha ettepanekud. Teie nõusolekul kogu intervjuu salvestatakse ning hiljem transkribeeritakse. Intervjuu käigus kogutud informatsioon avaldatakse lõputöös anonüümsel kujul. Juhul kui Te ei soovi mõnele küsimusele vastata või tunnete ebamugavust detailide jagamisel, siis on Teil igal hetkel õigus vastamisest loobuda. Intervjuu käigus esitan Teile ettevalmistatud küsimused ning vastavalt Teie vastustele võin esitada ka täiendavaid küsimusi.

1. Kaua Te olete Maksu- ja Tolliametis tööl olnud?
2. Milline oli Posti tollipunkti postisaadetiste kontrolli protsess enne sanktsioonide kehtestamist?
3. Kuidas olete märganud sanktsioonide mõju tollipunkti igapäevastele tööprotsessidele?
4. Kas oskate välja tuua konkreetsed näited, kuidas sanktsioonid on mõjutanud tollipunkti tegevust?
5. Kuidas toimub Posti tollipunktis postisaadetiste kontrolli protsess pärast sanktsioonide kehtestamist?
6. Milliseid meetmeid või strateegiaid on tollipunkt rakendanud sanktsioonidega kohanemiseks?
7. Millised on olnud kõige efektiivsemad kohanemisstrateegiad ja miks?
8. Millised on olnud suurimad väljakutsed tollikontrolli protsessis pärast sanktsioonide kehtestamist?
9. Kas olete märganud konkreetseid takistusi või probleeme tollikontrolli läbiviimisel?
10. Kuidas on need väljakutsed mõjutanud tollipunkti tööd ja tulemuslikkust?
11. Millised võiksid olla võimalikud lahendused või meetmed, et ületada tekkinud väljakutsed tollikontrolli protsessis?
12. Kas olete arutanud või kaalunud muid võimalusi või strateegiaid, mis võiksid aidata olukorda parandada?
13. Kuidas saaks tollipunkt tõhusalt ennetada või leevendada sanktsioonidega seotud probleeme tulevikus?
14. Kas Teil on midagi lisada, mõtteid, kommentaare antud teema üle?

Sellega on intervjuu nüüd lõppenud. Tänan Teid osalemast!

Küsimuste tekkimisel võite julgelt võtta ühendust telefoni või e-kirja teel.

Lisa 2. Ekspertintervjuude põhjal koostatud koodipuu

Järgnev sisu on tööst eemaldatud lõputöö autori poolt, kuna sisaldab juurdepääsupiiranguga teavet. Alus AvTS 35 lg 1 p 3¹.